

SPREMLJANJE UVAJANJA INOVACIJ NA PODROČJU OTROKA IN DRUŽINE

KONČNO POROČILO

**Izvedba: IRSSV – Enota za analize in razvoj – Otroška opazovalnica
Dr. Andreja Črnak Meglič, univ.dipl.soc
Ružica Boškić, univ.dipl.soc**

**Naročnik: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve
Direktorat za družino
Slovenska 54
1000 Ljubljana**

LJUBLJANA, 15.11.2007

POVZETEK

Osnovni cilj naloge »Spremljanje uvajanja inovacij na področju otroka in družine« je analiza informacij o dopolnilnih programih na področju družine, ki jih izvajajo različni, zlasti nevladni izvajalci in so pridobili sredstva na podlagi razpisa programov v podporo družini v letu 2007. Informacije, zbrane v okviru projekta, predstavljajo izhodišče za vpogled v dinamiko razvoja inovacij na področju družine oziroma dopolnjevanja ponudbe javnih storitev z drugimi izvajalci. Dopolnilne programe smo analizirali tudi z vidika vpetosti v cilje družinske politike, torej v smislu, koliko prispevajo k uresničevanju ciljev in strategij družinske politike, ki so opredeljeni v dveh ključnih dokumentih: Resoluciji o temeljih oblikovanja družinske politike v RS in Programu za otroke in mladino v RS 2006-2016.

KLJUČNE BESEDE

Dopolnilni programi na področju družine, javni razpis, ključni dokumenti s področja družinske politike, strateške usmeritve

SUMMARY

The main aim of the project »Monitoring of child and family innovation programmes« is to analyse complementary programmes performed by different actors, mainly non-governmental organizations, which have been chosen on the public tender for programmes for families in 2007. Data that was gathered within this project presents primary insight into the dynamics of the innovation development within the domain of family and children policy implementation as well as the insight into supplementation of public programmes with the private, mostly non-governmental offer. Complementary programmes have also been assessed from the family policy perspective, meaning, what is their contribution in achieving aims and strategies that were adopted in two key political documents: Resolution on the Foundations for Family Policy in RS and Programme for Children and Youth 2006-2016.

KEY WORDS

Complementary family programmes, public tender, key documents of Slovene family policy, strategic orientations

KAZALO

<u>1. Uvod</u>	5
<u>2. Ključna dokumenta na področju družinske politike v Sloveniji</u>	7
<u>3. Analiza programov v podporo družini 2007</u>	9
<u>3.1. Vrste programov</u>	9
<u>3.2. Prostorska pokritost s programi</u>	11
<u>3.3. Vsebine in cilji programov</u>	13
<u>3.4. Skupine uporabnikov</u>	14
<u>3.5. Metode dela</u>	14
<u>3.6. Spremljanje in ocenjevanje poteka programov</u>	15
<u>3.7. Vpliv uporabnikov na potek programov</u>	16
<u>3.8. Vrednost programov in struktura njihovega sofinanciranja</u>	16
<u>3.9. Sofinanciranje programov organizacij na podlagi razpisa</u>	18
<u>3.10. Struktura stroškov programov</u>	21
<u>3.10.1. Stroški dela</u>	23
<u>3.10.2. Vrednost ur dela</u>	24
<u>3.10.3. Vrednost ur dela redno zaposlenih delavcev</u>	25
<u>3.10.4. Vrednost ur dela pogodbenih delavcev</u>	26
<u>3.10.5. Primerjava vrednosti ur dela redno zaposlenih in pogodbenih delavcev</u>	27
<u>3.10.6. Vrednost ur dela prostovoljcev</u>	28
<u>3.10.7. Izdatki za blago in storitve</u>	29
<u>3.10.8. Neposredni stroški izvajalcev in udeležencev</u>	30
<u>3.11. Izvajalci storitev</u>	30
<u>3.12. Uporabniki storitev</u>	33
<u>4. Ključne ugotovitve in predlogi</u>	35
<u>5. Predlogi strateških usmeritev</u>	38

SEZNAM SLIK IN TABEL

Slika 1: Vrste programov	9
Slika 2: Vrste programa po trajanju	10
Slika 3: Čas trajanja enkratnih programov	11
Slika 4: Pokritost s programi	12
Slika 5: Najpogosteje metode dela	15
Slika 6: Delež programov v posameznih razredih po ocenjenih vrednostih programov	17
Slika 7: Predvideni viri financiranja programov organizacij	18
Slika 8: Zaprošena sredstva glede na celotno vrednost programa	19
Slika 9: Višina sofinanciranja programov organizacij po razredih	19
Slika 10: Delež odobrenih sredstev glede na zaprosena sredstva	20
Slika 11: Struktura stroškov programov	21
Slika 12: Primerjava stroškov organizacij z in brez zaposlenih	22
Slika 13: Stroški dela v organizacijah z in brez zaposlenih	23
Slika 14: Struktura stroškov dela	24
Slika 15: Povprečna vrednost ure dela	25
Slika 16: Organizacije po vrednosti ure rednega dela	26
Slika 17: Vrednost ure pogodbenih delavcev	27
Slika 18: Primerjava vrednosti ur redno zaposlenih in delavcev po pogodbi	28
Slika 19: Vrednost ure prostovoljcev	29
Slika 20: Struktura izdatkov za blago in storitve	29
Slika 21: Struktura neposrednih stroškov izvajalcev in uporabnikov	30
Slika 22: Struktura izvajalcev programov	31
Slika 23: Organizacije po številu zaposlenih	32
Slika 24: Struktura ur, ki jih opravijo posamezne vrste delavcev	33
Slika 25: Struktura uporabnikov	34
Tabela 1: Vrednost ure, primerjava vrednosti ure redno zaposlenih in delavcev po pogodbi	27

1. Uvod

Direktorat za družino na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve (v nadaljevanju MDDSZ) preko vsakoletnega javnega razpisa sofinancira programe na področju družine, ki jih kot dopolnitev ponudbe javnih programov izvajajo različni izvajalci, zlasti nevladne organizacije.

Cilj naloge »Spremljanje uvajanja inovacij na področju otroka in družine« je bila analiza zbranih podatkov o dopolnilnih programih na področju družine. Osnovni vir informacij so bili podatki, ki so jih organizacije posredovale v obrazcih za prijavo na razpis. Ti podatki in njihova analiza predstavljajo izhodišče za vpogled v dinamiko razvoja inovacij na področju družine oziroma dopolnjevanja ponudbe javnih storitev z drugimi izvajalci (zlasti NVO). V ta namen smo analizirali vsebino prijavnih obrazcev 153 programov, ki so bili izbrani na javnem razpisu za sofinanciranje programov v podporo družini 2007. Predmet razpisa so bile družinske mediacije, programi za osebno rast otrok in mladostnikov in šole za starše. Na razpis so se lahko prijavile tako pravne kot fizične osebe, ki jih ni ustanovila država in opravljajo dejavnosti, ki imajo šifro podrazreda 85.321, 85.322, 85.323, 91.330, 80.422. Vsi izbrani programi bodo izvedeni do 31.12.2007.

Prijavne obrazce smo pridobili na dva načina. Vse prijavitelje smo v dogovoru z Direktoratom za družino prosili, da nam svojo prijavo pošljejo po elektronski pošti. Izvajalci so se v veliki večini odzvali, vpogled v ostale prijave pa smo dobili na ministrstvu. Izdelali smo vnosni obrazec, v katerega smo vnesli vse razpoložljive podatke, jih kvantitativno in kvalitativno analizirali in interpretirali.

Naloga »Spremljanje inovacij na področju otroka in družine« je sestavljena iz petih vsebinsko zaključenih sklopov.

V uvodu povzemamo tudi predmet javnega razpisa, na katerem so bili izbrani letošnji izvajalci programov v podporo družini in na kratko opišemo metodologijo izvedbe analize ter njeno strukturo.

V drugem poglavju povzamemo ključne usmeritve dveh dokumentov s področja družinske politike, Resolucijo o temeljih oblikovanja družinske politike v RS (1993) in Program za otroke in mladino v RS 2006-2016 (2006), ki sta pomembna podlaga tako za analizo vsebine razpisa kot tudi za izdelavo predloga strateških usmeritev, ki jih podajamo v zaključku naloge.

Tretji, osrednji del naloge, predstavlja analiza sofinanciranih programov v podporo družini v letu 2007. Iz prijavnih obrazcev smo pridobili in analizirali kvantitativne in kvalitativne podatke, in sicer po naslednjih vsebinskih sklopih: vrste programov, prostorska pokritost s programi, vsebine in cilji programov, skupine uporabnikov, metode dela, spremljanje in ocenjevanje poteka programov, način vplivanja uporabnikov na potek programov, vrednost programov in struktura njihovega sofinanciranja, sofinanciranje programov organizacij na podlagi razpisa, struktura stroškov programov, izvajalci storitev, uporabniki storitev.

V četrtem delu podajamo ključne ugotovitve in predloge za izboljšanje izvedbe javnih razpisov.

V petem delu pa smo oblikovali predloge strateških usmeritev za Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Direktorat za družino, za čimbolj uspešno uresničevanje družinske politike z možnostmi, ki bi jih lahko zagotavljali tudi programi sofinancirani preko javnih razpisov Direktorata za družino na MDDSZ.

2. Ključna dokumenta na področju družinske politike v Sloveniji

Slovenija je na področju družinske politike sprejela dva ključna politična dokumenta: *Resolucija o temeljih oblikovanja družinske politike v RS* iz leta 1993 in *Program za otroke in mladino v RS 2006-2016*. Dokumenta opredeljujeta dejavnosti, skrb za razvoj katerih naj bi se zagotavljala predvsem v Direktoratu za družino na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve (v nadaljevanju: MDDSZ).

Resolucija o temeljih oblikovanja družinske politike v RS opredeljuje usmeritve za razvoj servisov za informiranje, izobraževanje in svetovanje staršev, partnerjev, zakoncev in otrok predvsem v treh vrstah dejavnosti:

- svetovanje in terapija staršem in otrokom, ki bodo obsegali ukrepe svetovanja, terapije in kolektivnega dela ter druge oblike pomoči za otroke in starše ob razvojnih, učnih in psihosocialnih težavah
- družinsko svetovanje, ki bodo obsegali ukrepe oziroma storitve s področja informiranja staršev o vprašanih vzgoje in razvoja otrok ter o otrokovih potrebah
- izobraževanje partnerjev, ki bo obsegalo informativno-izobraževalne storitve za partnerje, ki bodo sklenili zakonsko zvezo.

Za razvijanje in koordinacijo različnih ukrepov družinske politike naj bi se oblikovale podporne mreže za družine.

Program za otroke in mladino v Republiki Sloveniji 2006-2016 pa na področju uresničevanja družinske politike predvideva naslednje usmeritve:

- uvajanje novih ali okrepitev že obstoječih obveznih ali neobveznih programov izobraževanja otrok in mladine na način z vsebinami izobraževanja, osveščanja ter preseganja stereotipov glede tradicionalnih vlog v družini in širši družbi
- sofinanciranje programov nevladnih organizacij, ki se ukvarjajo s problematiko nasilja
- zagotoviti večjo in lažjo dostopnost do različnih storitev vsem članom družine in omogočiti večjo pluralizacijo storitev tudi z zasebnimi ponudbami.

- spodbujanje izobraževalnih programov (priprava na zakon, otroka, družina v krizi...)
- zagotavljanje večje vključenosti strokovnjakov s posebnimi/specifičnimi znanji za pomoč družinam v krizi.

3. Analiza programov v podporo družini 2007

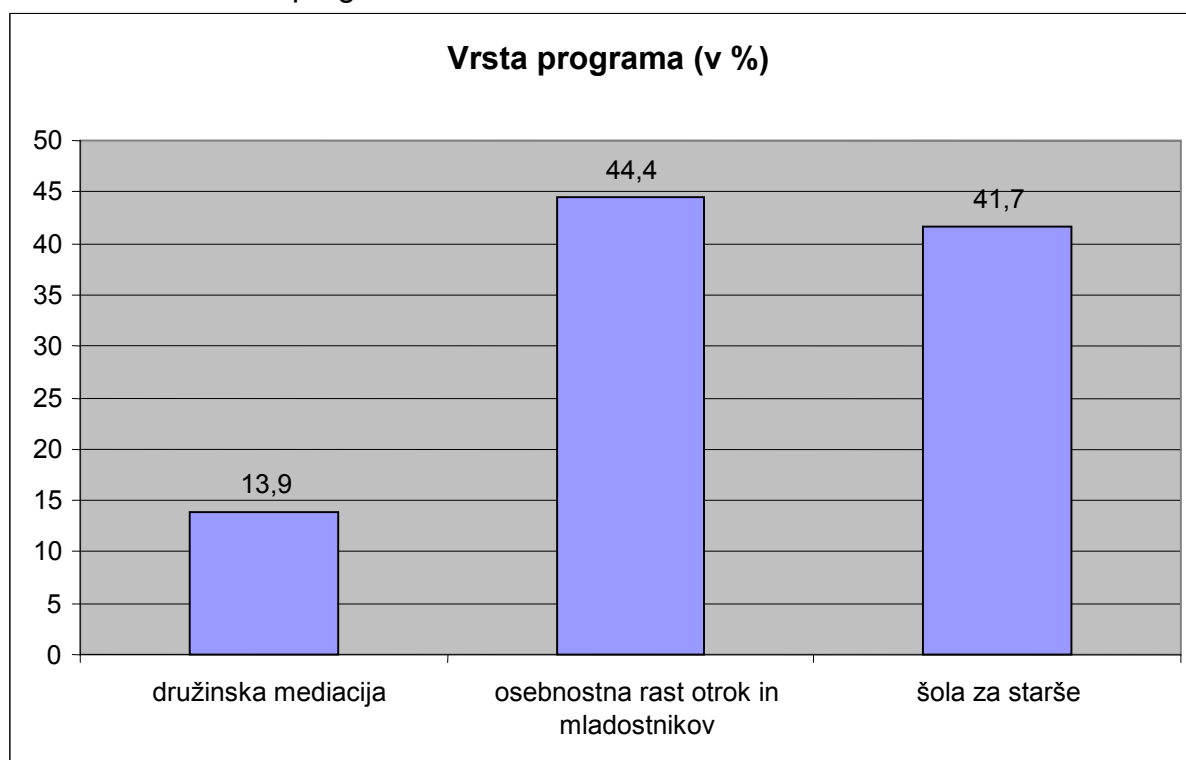
3.1. Vrste programov

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve je v letu 2007 razpisalo tri vrste programov v podporo družini:

- Programi družinske mediacije;
- Programi za osebno rast otrok in mladostnikov;
- Šole za starše.

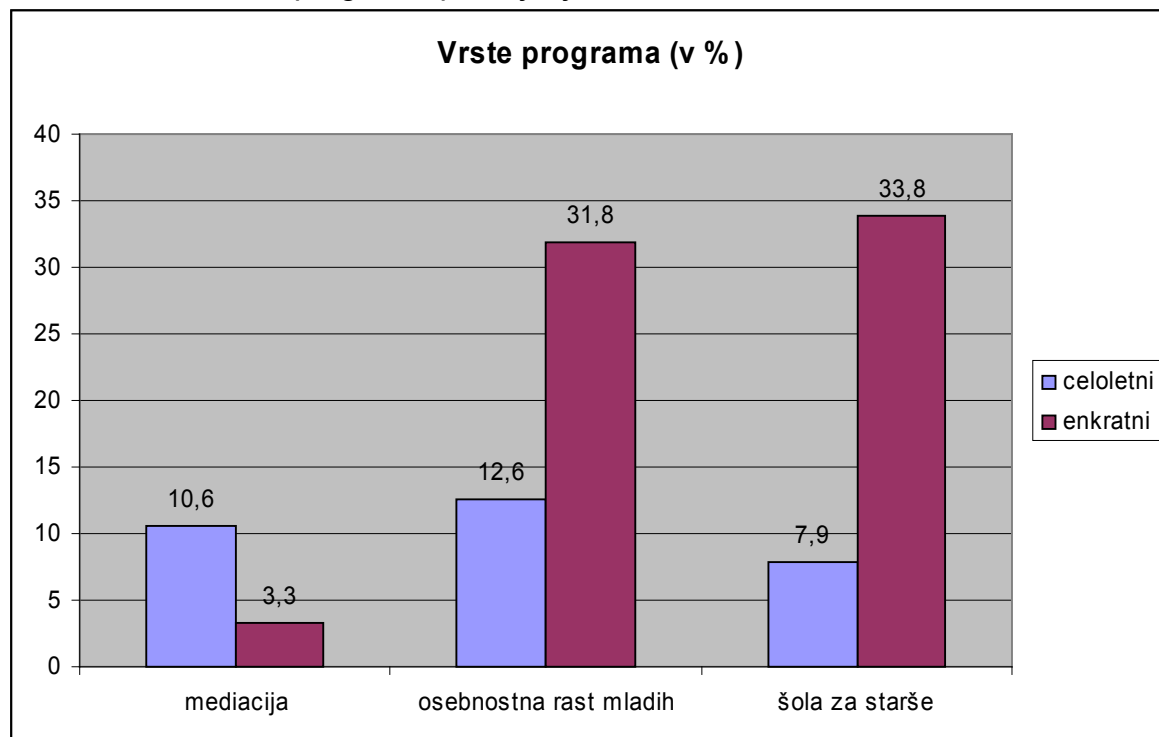
Največ programov, sofinanciranih iz sredstev letošnjega razpisa, je s področja osebne rasti otrok in mladostnikov (44,4%), sledijo jim programi šol za starše (41,7%) in v bistveno manjšem deležu programi družinske mediacije (13,9%).

Slika 1: Vrste programov

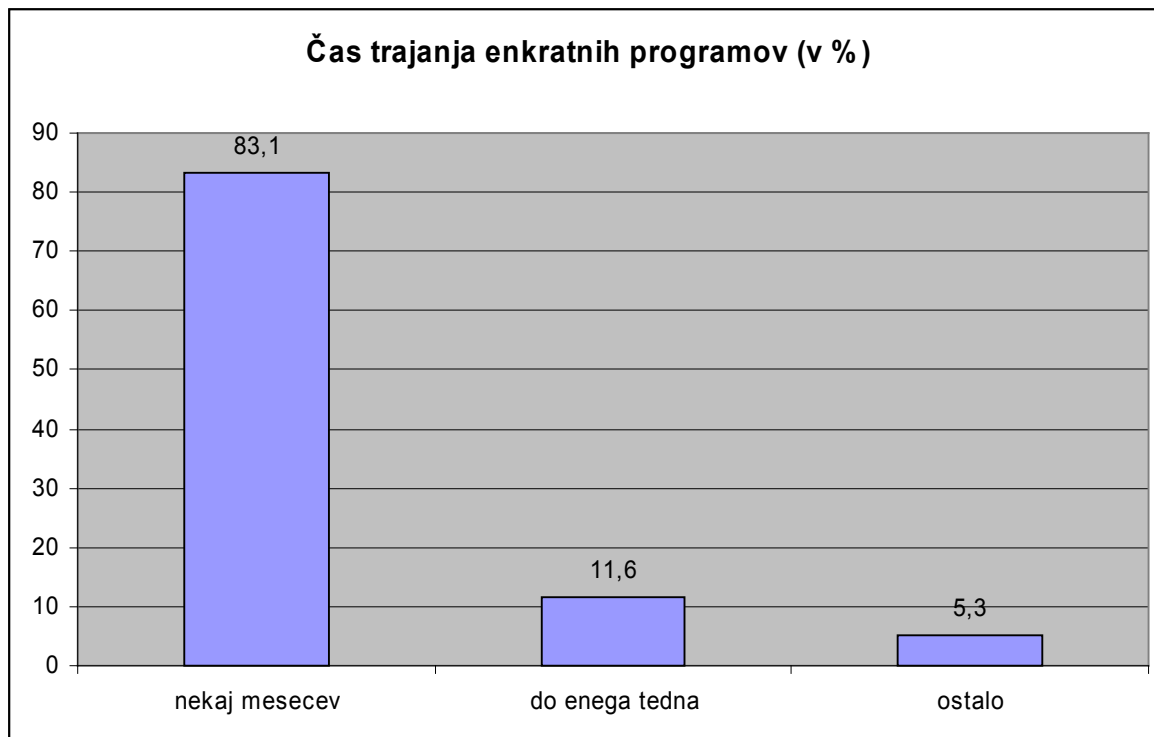
Med programi osebne rasti otrok in mladostnikov (72%) in pri programih šol za starše (81%) prevladujejo enkratni programi. Večina programov družinske mediacije pa je celoletnih (76%).

Slika 2: Vrste programa po trajanju

Programi, ki so enkratni oziroma vsebinsko zaključeni, so časovno zelo raznoliki. Trajajo lahko od dveh dni pa do nekaj mesecev. Vendar pa iz vsebin prijav na razpis lahko razberemo, da se tudi pri enkratnih programih večina le-teh izvaja več mesecev.

Slika 3: Čas trajanja enkratnih programov

3.2. Prostorska pokritost s programi

Programi pokrivajo skoraj celo Slovenijo. Vendar pa se le manjšina programov (7 ali 4,5%) izvaja po celi Sloveniji, ostali pa pokrivajo bodisi regije, mesta ali pa župnije. Dva programa se izvajata v tujini, na hrvaški jadranski obali. Med regijami so prijavitelji navedli Savinjsko, Notranjsko-kraško, Podravske, Obalno-kraško, Goriško regijo in Belo Krajino. Programi se najpogosteje izvajajo v največjih naslednjih slovenskih mestih:

- 33,1% Ljubljana;
- 12,3% Maribor;
- 9,7% Kranj;
- 7,1% Celje;
- 5,2% Koper.

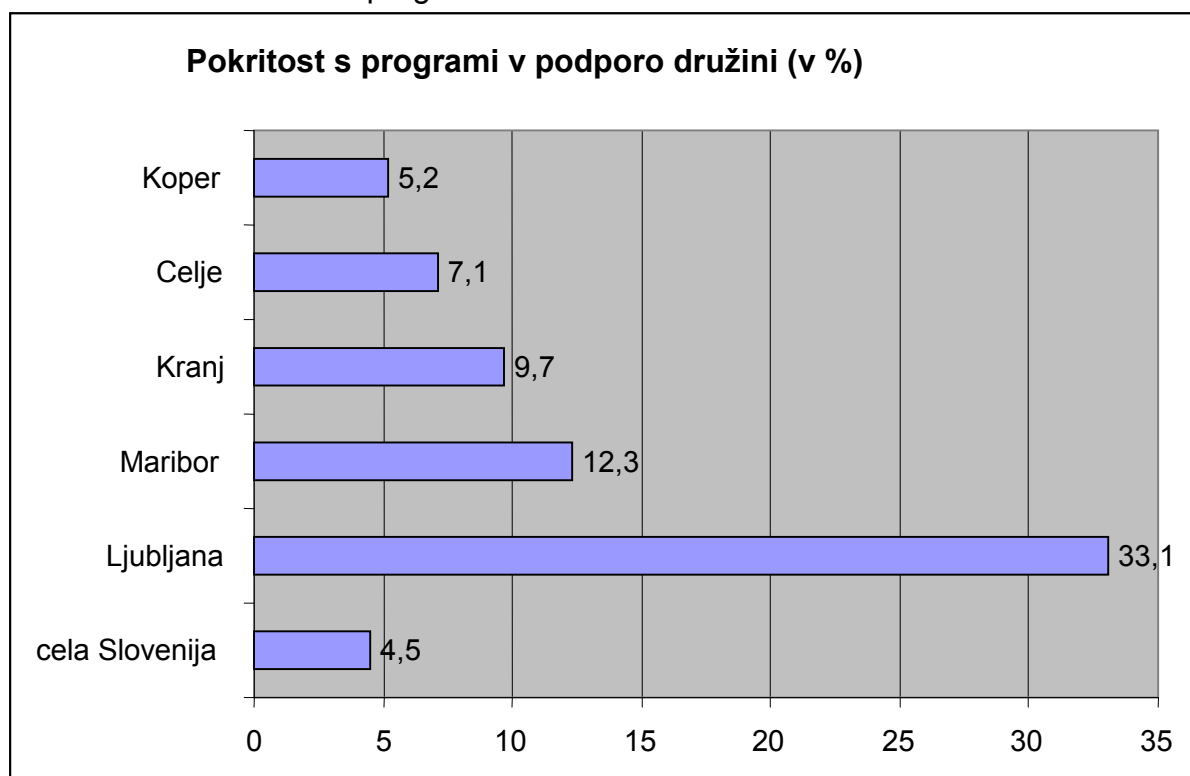
Sledijo jim Ptuj, Nova Gorica, Murska Sobota, Brežice in druga slovenska mesta z manj kot 5% pokritostjo.

Glede prostorske pokritosti s programi je moč sklepati, da se programi večinoma izvajajo v mestih, torej v urbanih okoljih. Iz prijav ni razvidno, da bi se programi izvajali v *ruralnih okoljih*, razen v enem primeru, kjer je bilo to eksplicitno navedeno (ciljna skupina programa so otroci iz odročnih vasi) in morda v nekaterih župnijah, kar pa v prijavih ni bilo konkretno navedeno.

S programi je najmanj pokrita Koroška regija. Ostale regije so boljše pokrite, pri čemer izstopata Osrednjeslovenska regija in Pomurska regija. V osrednji Sloveniji je večina programov skoncentrirana na Ljubljano, v Prekmurju na Mursko Soboto. V drugih regijah so programi bolj razpršeni. Še posebej so razpršeni na obali, na Štajerskem, Gorenjskem in v Beli Krajini.

Podatki, ki jih organizacije navajajo v razpisu, žal ne omogočajo tudi ugotavljanja regionalne pokritosti s tremi osnovnimi vrstami programov.

Slika 4: Pokritost s programi

3.3. Vsebine in cilji programov

Vsebina izbranih programov je glede na poimenovanje raznolika, vendar pa je iz opisov programov možno razbrati, da se dejansko vsi navezujejo na podporo družini in njenim članom. Najpogostejše vsebine oziroma teme programov so:

- Vzgoja;
- Odraščanje;
- Osebnost, razvoj;
- Samopodoba;
- Komunikacija;
- Konflikti v družini;
- (Ne)nasilje;
- Vrednote in stališča;
- Spodbujanje ustvarjalnosti;
- Odprava neučinkovitosti – pri vzgoji, komunikaciji;
- Spodbujanje samoiniciativnosti;
- Spodbujanje razvoja kompetenc;
- Razvoj socialnih veščin in spretnosti;
- Kreativno preživljanje prostega časa;
- Aktivna participacija (prostovoljno delo, družbeno koristno delo).

Cilje programov pa lahko strnemo v šest točk:

- Več *znanja* o vsebinah, ki jih pokrivajo programi;
- *Izboljšanje odnosov* v družini; *boljša komunikacija* med člani družine in navzven;
- Boljše poznavanje sebe, krepitev *samopodobe* in *samozavesti*;
- *Izhod iz stisk*, razrešitev konkretnih težav;
- *Druženje*, *kreativno preživljanje prostega časa*, *razvoj osebnih socialnih omrežij*;
- *Višja raven splošne kulture* – širjenje kulture starševstva, višja solidarnost, toleranca, stopnja zavedanja.

Opisano nakazuje na to, da so programi namenjeni predvsem vsestranski krepitvi posameznikov in članov družine ter da so poleg tega prilagojeni potrebam družbenega trenutka.

Programi niso namenjeni storitvam za družino oziroma servisom v podporo družini, saj to ni bil namen razpisa. Kljub temu pa bi bilo zaradi sprememb v vsakdanjem življenju, še posebej v vse daljšem delovnem času staršev in psihičnim obremenitvam na delovnem mestu, morda smiselno razmisliti o razširitvi razpisa tudi za takšne programe.

3.4. Skupine uporabnikov

Večina programov je namenjena splošnim ciljnim skupinam (otroci družina, starši). Nekateri programi pa so namenjeni specifičnim skupinam. Le manjši del organizacij, ki izvaja programe za specifične ciljne skupine, je podrobneje opisal, kateri skupini uporabnikov je program prvenstveno namenjen. Iz analize vsebine teh opisov smo lahko izluščili naslednje specifične ciljne skupine:

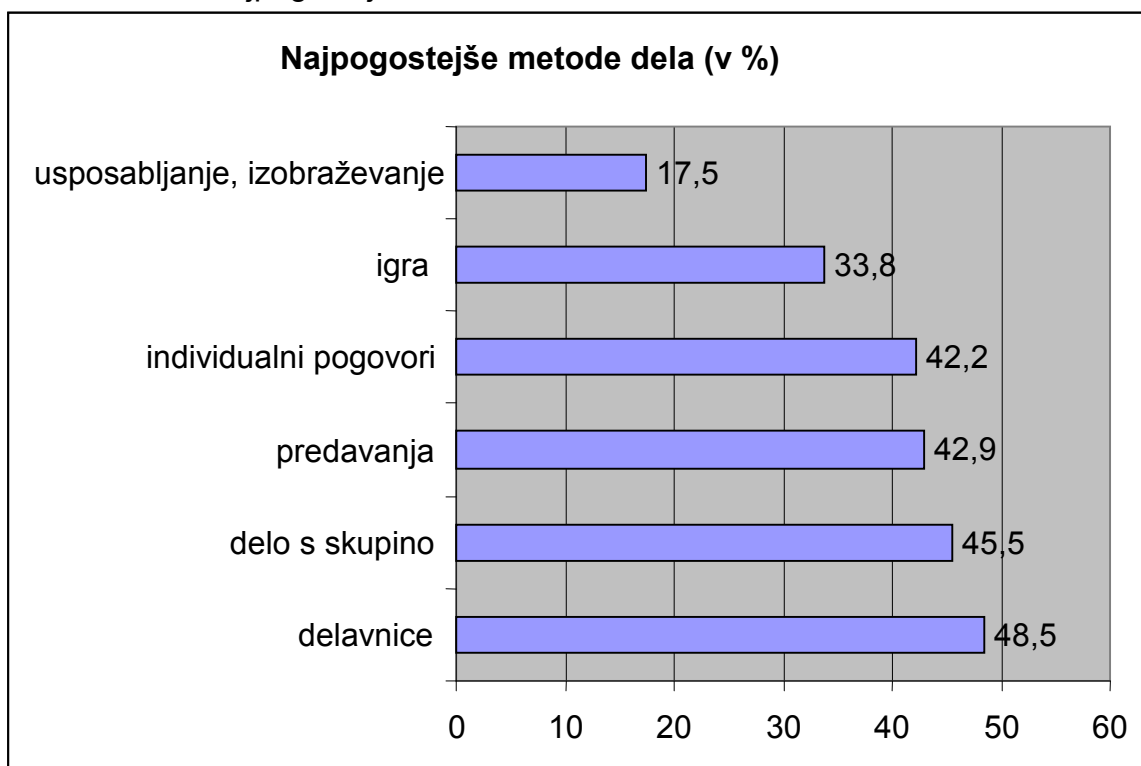
- Mladi starši, starši v stiski po rojstvu otroka;
- Študentje;
- Adolescenti;
- Osipniki;
- Otroci romske skupnosti;
- Otroci iz višjih razredov osnovne šole, ki se rizično obnašajo;
- Mladi, ki so bili zasvojeni;
- Otroci iz odročnih vasi;
- Socialno ogroženi otroci, otroci iz družin z nizkimi dohodki;
- Gluhoslepi, slepi in slabovidni;
- Družine, ki se soočajo z duševno motnjo;
- Otroci in mladi v stiski; otroci, ki so v svoji družini v stiski.

3.5. Metode dela

Metode dela, uporabljene v programih, so raznovrstne, odvisne pa so od same vrste programa. Večina izvajalcev kombinira različne metode dela. Najpogostejša metoda

so delavnice (48,5% programov), sledijo delo s skupino in skupine za samopomoč (45,5% programov), različna predavanja (42,9% programov), usposabljanja in izobraževanja (17,5% programov). Med najpogostejši metodi se uvrščata še individualni pogovori (42,2%) in igre (33,8%), pri čemer ni možno natančno oceniti, v kolikšni meri gre za socialne igre, interakcijske igre, družabne igre in igre vlog. Ravno tako iz prijav ni možno oceniti, katere svetovalne metode uporabljajo različni izvajalci, saj so jih nekateri izvajalci konkretno navedli (denimo imago, psihosinteza, sistemska družinska terapija ipd.), večina pa ne.

Slika 5: Najpogostejše metode dela

3.6. Spremljanje in ocenjevanje poteka programov

Večina izvajalcev programov spremlja in meri učinke svojega programa z anketami med uporabniki in med izvajalci. Na ta način merijo zadovoljstvo uporabnikov, njihov napredek in jih nadgrajujejo s predlogi uporabnikov. Izvajalci pa v poročilih ocenjujejo potek programa. Izvedbo zunanje evalvacije predvideva zgolj 7,1% prijaviteljev, 10,4% pa jih je kot metodo za spremljanje in ocenjevanje programa navedlo supervizijo. V obeh primerih gre za vključitev zunanjih oseb v ocenjevanje poteka programa. Ocenjujemo, da sedaj prevladujoče metode spremljanja in ocenjevanja

programov ne zadoščajo in da bi jih bilo potrebno čim prej dopolniti z zunanjimi evalvacijami.

3.7. Vpliv uporabnikov na potek programov

Večina, kar 74% izvajalcev, je ob prijavi programov predvidevalo, da bodo uporabniki vplivali na potek programa že s svojo neposredno vključenostjo v program. Najpogosteje so način vplivanja uporabnikov na potek programov opisovali kot:

- udeleženci narekujejo dinamiko programa (sploh pri družinskih mediacijah);
- uporabniki aktivno sodelujejo pri izboru tem (v šoli za starše in pri programih osebnostne rasti otrok in mladostnikov);
- uporabniki izražajo mnenja, predloge in želje, ki se upoštevajo pri izvedbi programa.

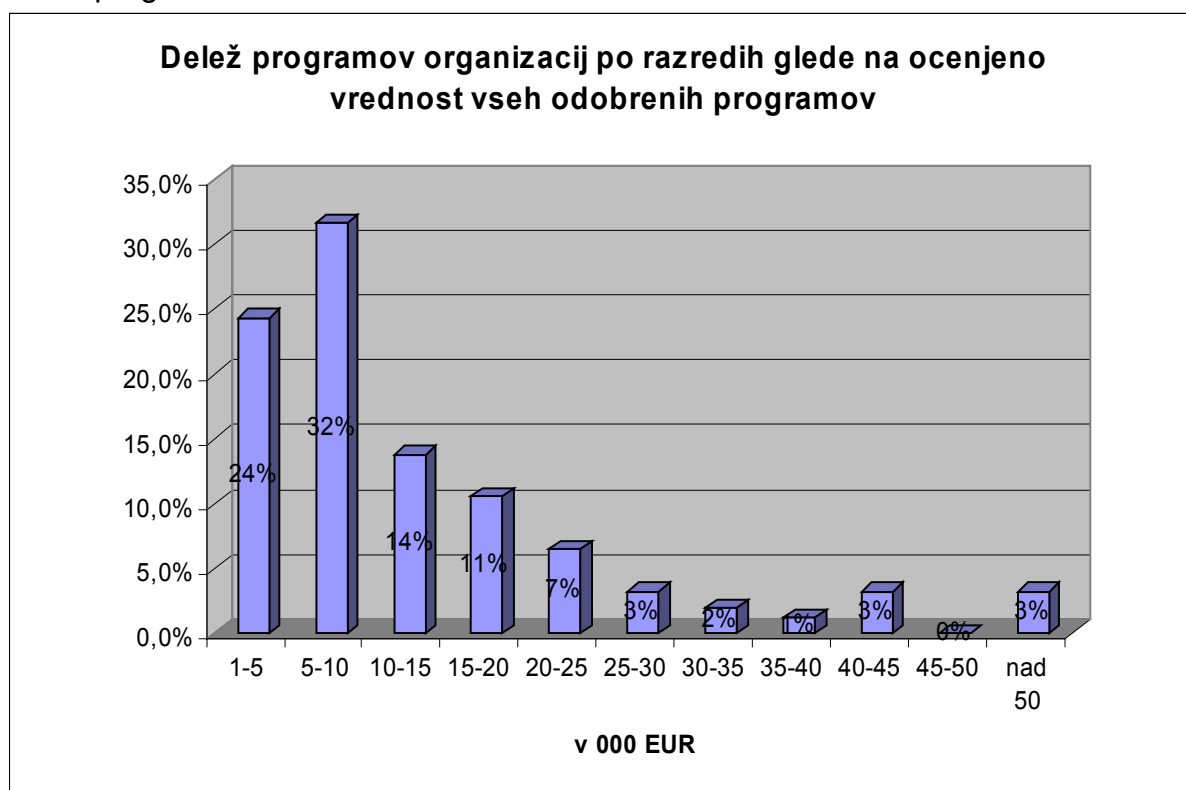
Nujen pogoj za to, da program ustrezno poteka, je aktivno sodelovanje uporabnikov in njihovo vplivanje na potek programa. Analiza prijav nam pokaže, da je večina programov usmerjena v takšno aktivnost. Programi v pomoč družini so v svojih prijavah torej omogočili aktivno sodelovanje uporabnikov, še zlasti programi družinske mediacije, kjer dinamiko procesa dejansko usmerjajo uporabniki.

Prijavitelji so pri spremljanju in merjenju učinkov programa kot pri vplivanju uporabnikov na potek programa pogosto navajali anketiranje, vprašalnike in pogovor. Na ta način lahko uporabniki programov podajo svoja mnenja o poteku programa in predlagajo vsebine, ki jih zanimajo in za katere menijo, da so pomembne.

3.8. Vrednost programov in struktura njihovega sofinanciranja

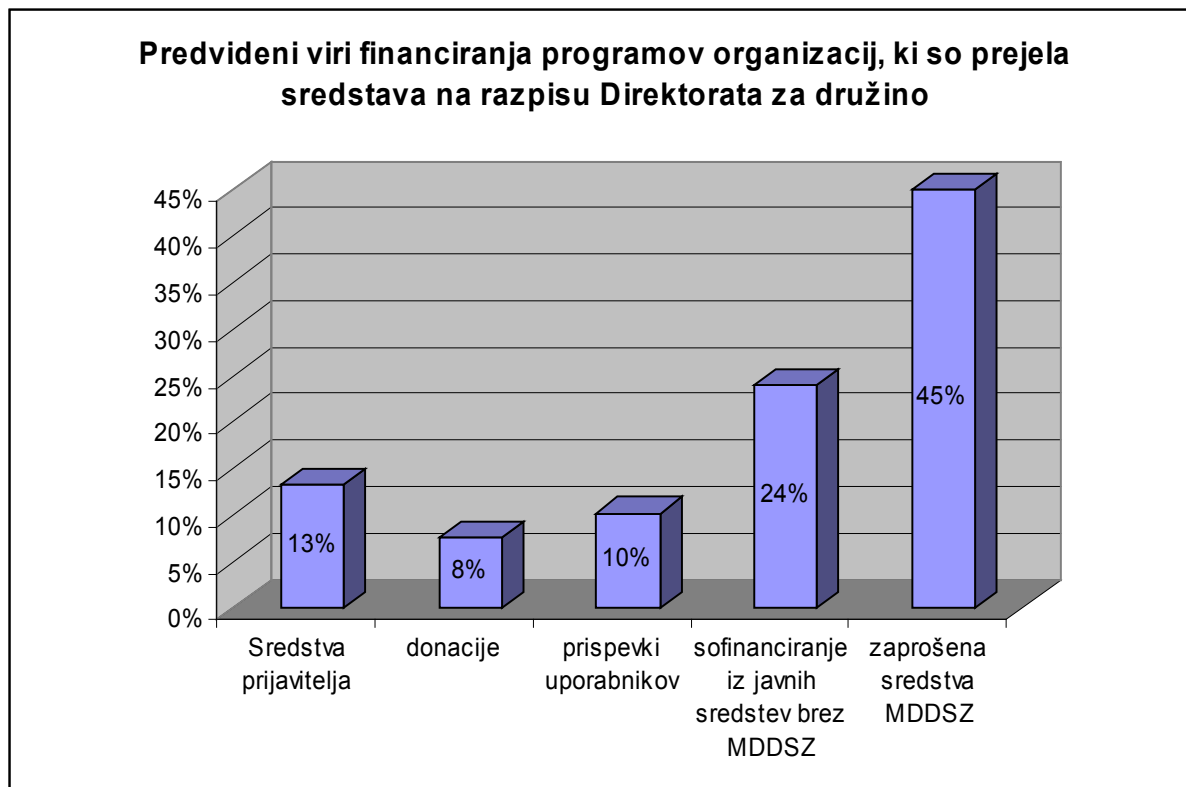
Povprečna ocenjena vrednost programov, ki jih je na podlagi razpisa v letu 2007 sofinanciralo MDDSZ - Direktorat za družino, je znašala 14.394,50 EUR. Manjšo vrednost programov od povprečne je imelo 69,1%. Največji delež (32%) prijavljenih programov se je gibal v višini 5.000 -10.000 EUR. Skoraj četrtnina programov (24%), pa se je gibal v višini 1.000-5.000 EUR.

Slika 6: Delež programov v posameznih razredih po ocenjenih vrednostih programov

Predvidena struktura virov financiranja na razpisu odobrenih programov kaže, da naj bi po pričakovanih organizacij sredstva pridobljena na razpisu Direktorata za družino predstavljala največji delež, to je 45%. Drugi najpomembnejši vir (29%) naj bi predstavljala sredstva pridobljena iz drugih javnih virov, v največji meri proračunov občin. Lastna sredstva organizacije naj bi predstavljala tretji najpomembnejši vir. Znašala naj bi 13%. Preko prispevkov uporabnikov naj bi organizacije zbrale 10% potrebnih sredstev. Najmanjši delež sredstev, ki jih potrebujejo za izvedbo programov, pa naj bi organizacije pridobile od donacij (8%). Majhen delež donacij v predvideni strukturi financiranja programov odraža splošno delovanje organizacij pri pridobivanju sredstev od posameznikov in podjetij. Le redke organizacije, ki delujejo na področju otroka in družine (Unicef Slovenija, Karitas...) se lahko pohvalijo s sistematičnim delom na področju pridobivanja sredstev iz donacij. Le sistematično delo, podkrepljeno z znanjem o metodah in tehnikah pridobivanja sredstev (fundraisingu) pa lahko zagotavlja pomemben in naraščajoči vir prihodkov za financiranje programov iz tega vira.

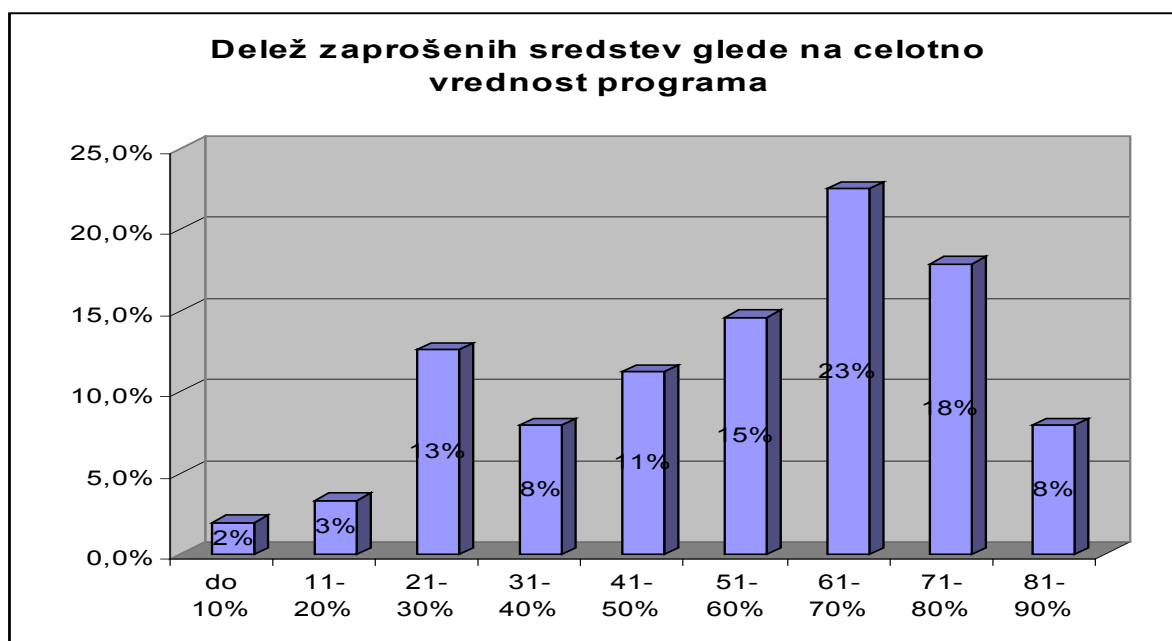
Slika 7: Predvideni viri financiranja programov organizacij

3.9. Sofinanciranje programov organizacij na podlagi razpisa

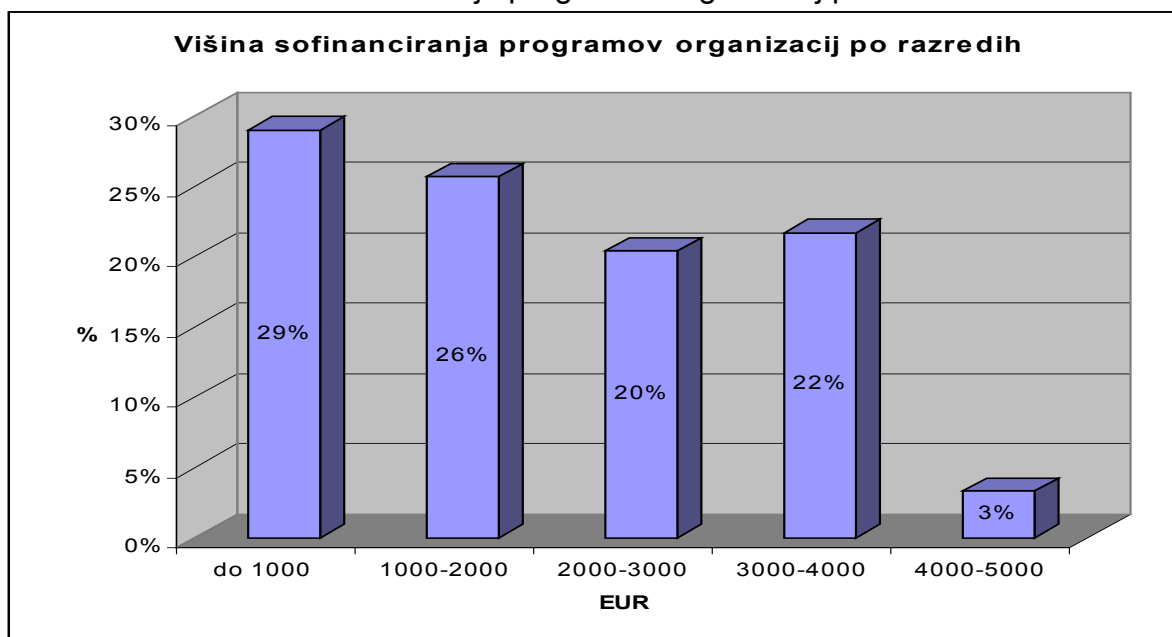
Na razpisu za sofinanciranje programov družini v letu 2007 so organizacije zaprosile v povprečju za 41,5% sredstev od celotne ocenjene vrednosti njihovih programov. Največji delež organizacij je zaprosil za sofinanciranje programov v višini od 61-70% njihove vrednosti. Prošnjo za sofinanciranje v višini, ki je bila večja od povprečne vrednosti je naslovilo 73,7% organizacij. Kar 8% organizacij pa je zaprosilo za znesek v višini 90%.

Slika 8: Zaprošena sredstva glede na celotno vrednost programa

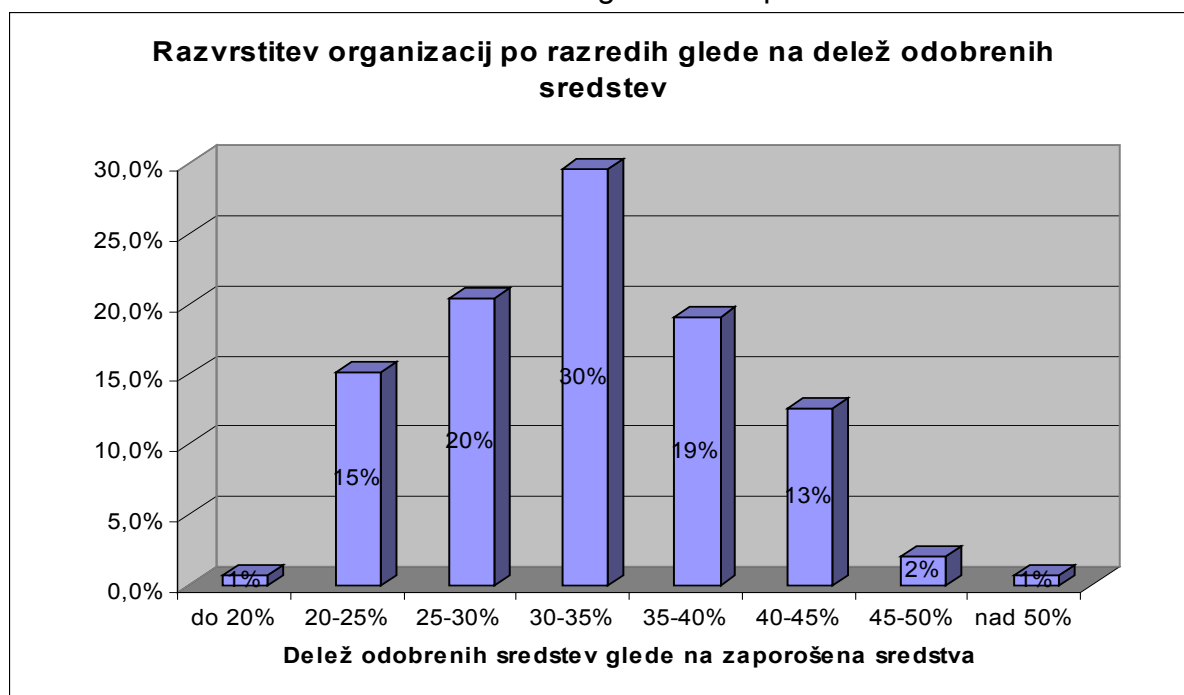
V povprečju so organizacije na razpisu prejele manj kot 2.000 EUR (1.902 EUR). Manjši znesek od povprečnega je prejelo 53,9% organizacij. Najmanjši odobreni znesek sofinanciranja je znašal 432 EUR, največji pa deset krat več, 4.554 EUR. Največji delež, kar 29% organizacij, je bi odobren znesek sofinanciranja programa, ki je bil manjši od 1.000 EUR.

Slika 9: Višina sofinanciranja programov organizacij po razredih

Metodologija dodeljevanj sredstev sledi kriterijem določenim na razpisu (točkovanje vrednosti programov) ter masi razpoložljivih sredstev. Glede na oba ta kriterija je bilo organizacijam v letošnjem letu odobrenih 45,5% sredstev glede na ocenjeno vrednost po točkovniku. Vendar pa je v povprečju delež odobrenih sredstev glede na višino sredstev za katera so na razpisu zaprosile organizacije znašal zgolj 31,6% (6.108 EUR).

Slika 10: Delež odobrenih sredstev glede na zaprosena sredstva

Največjemu deležu organizacij je bil odobren znesek 30-35% sofinanciranja programa glede na sredstva, ki so jih zaprosili na razpisu. Zgolj eni organizaciji, ki je sodelovala na razpisu, je bil odobren znesek sofinanciranja, ki je presegel 50% zaprosenih sredstev. Ta podatek nam pove, da so zneski sofinanciranja programov organizacij tako podcenjeni, da je dejansko vprašljiv obseg in kvaliteta izvedenih programov. Možno sicer je, da organizacije zaprosijo za izvedbo manjšega obsega programa od tistega, s katerim so se prijavili na razpis, vendar to za njih pomeni dodatno delo pri argumentiranju sprememb programa. Verjetno bi bilo bolj smiselno razmišljati o oblikovanju razpisov, na katerih bi bili že v razpisu podani in realno ocenjeni kalkulatívni elementi za planiranje vrednosti programov (plače, delo prostovoljcev, materialni stroški...). Razpise bi bilo potrebno bolj ciljno opredeliti v skladu z velikostjo in intenzivnostjo potreb ciljnih populacij. Ob omejenih razpoložljivih

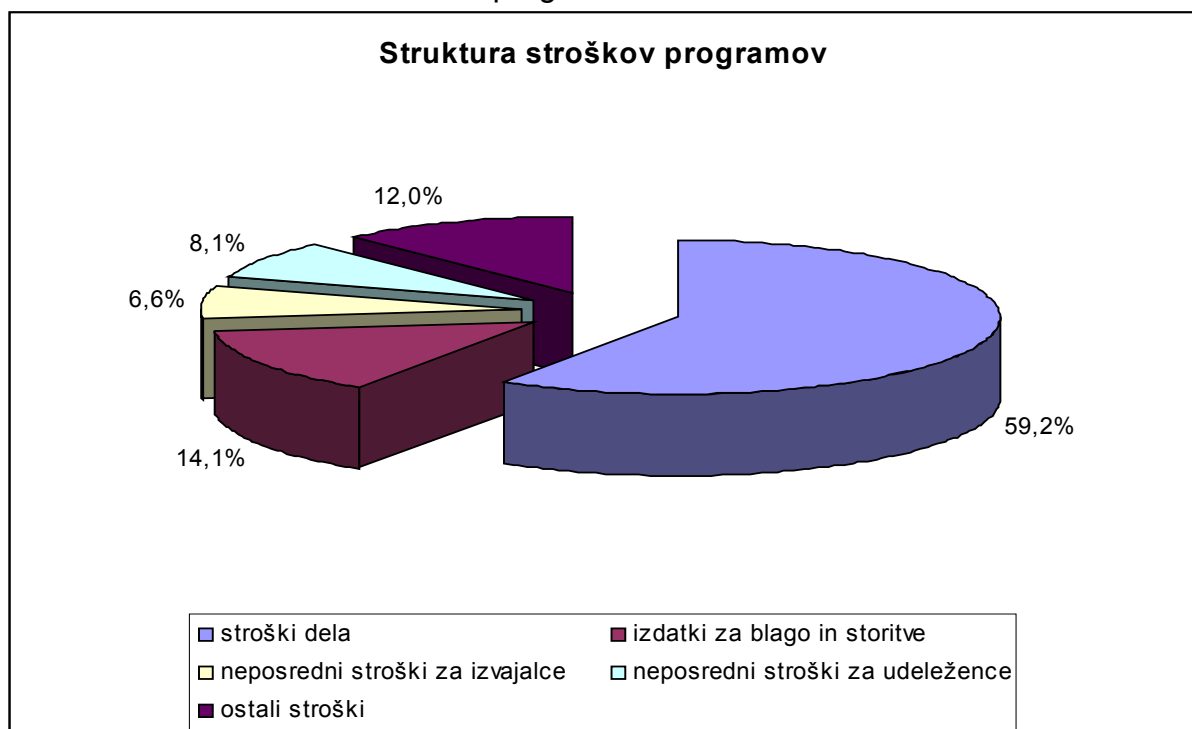
sredstvih bi tako lahko zagotovili na razpisu izbranim projektom bistveno večji delež sofinanciranja kot sedaj. Z razpoložljivo maso sredstev bi podprli tiste projekte, ki so najbolj skladni z implementacijo politike MDDSZ - Direktorata za družino. Morda bi v ta namen lahko uvedli novo postavko za točkovanje (npr. pomen programa za izvajanje družinske politike), ki bi v ponderiranju vseh doseženih točk na razpisu predstavljala odločilni kriterij.

3.10. Struktura stroškov programov

Analizirali smo tudi strukturo stroškov programov v obsegu, ki so bili predloženi na razpisu.

Največji delež stroškov programov, s katerimi so organizacije kandidirale na razpisu, predstavljajo stroški dela (59,2%). Izdatki za blago in storitve predstavljajo 14,1%, ostali stroški, večina katerih bi po naravi izdatkov prav tako sodila med stroške za blago in storitve (publikacije, stroški usposabljanja izvajalcev, telekomunikacijski stroški ipd.), pa predstavlja 12% stroškov. Neposredni stroški za udeležence (8,1%) in neposredni stroški za izvajalce (6,6%) predstavljajo le manjši del stroškov izvajanja programov.

Slika 11: Struktura stroškov programov

Primerjali smo tudi strukturo stroškov organizacij z in brez zaposlenih. Dve tretjini (65,1%) organizacij, ki so prejele sredstva na razpisu, je zaposlene imelo, ena tretjina (34,9%) pa ne. Podatki kažejo, da so razlike v strukturi stroškov bistveno manjše, kot bi pričakovali. Organizacije, ki zaposlenih niso imele planirajo 55% oziroma le za 6 odstotnih točk nižjo porabo za stroške dela kot organizacije, ki imajo zaposlene (61%).

Slika 12: Primerjava stroškov organizacij z in brez zaposlenih

Analiza strukture stroškov dela organizacij, ki nimajo zaposlenih, pokaže, da načrtujejo, da bodo zato, da bodo programe lahko izvedle, v svoje delo v večji meri vključile delavce po pogodbi in honorarne delavce. Delež, ki bi ga organizacije z zaposlenimi (7% stroškov dela) in tiste brez redno zaposlenih (10% stroškov dela) namenile za nagrade prostovoljcev, se bistveno ne razlikuje. Obe vrsti organizacij planirata približno enako količino izdatkov za plačilo prostovoljnega dela.

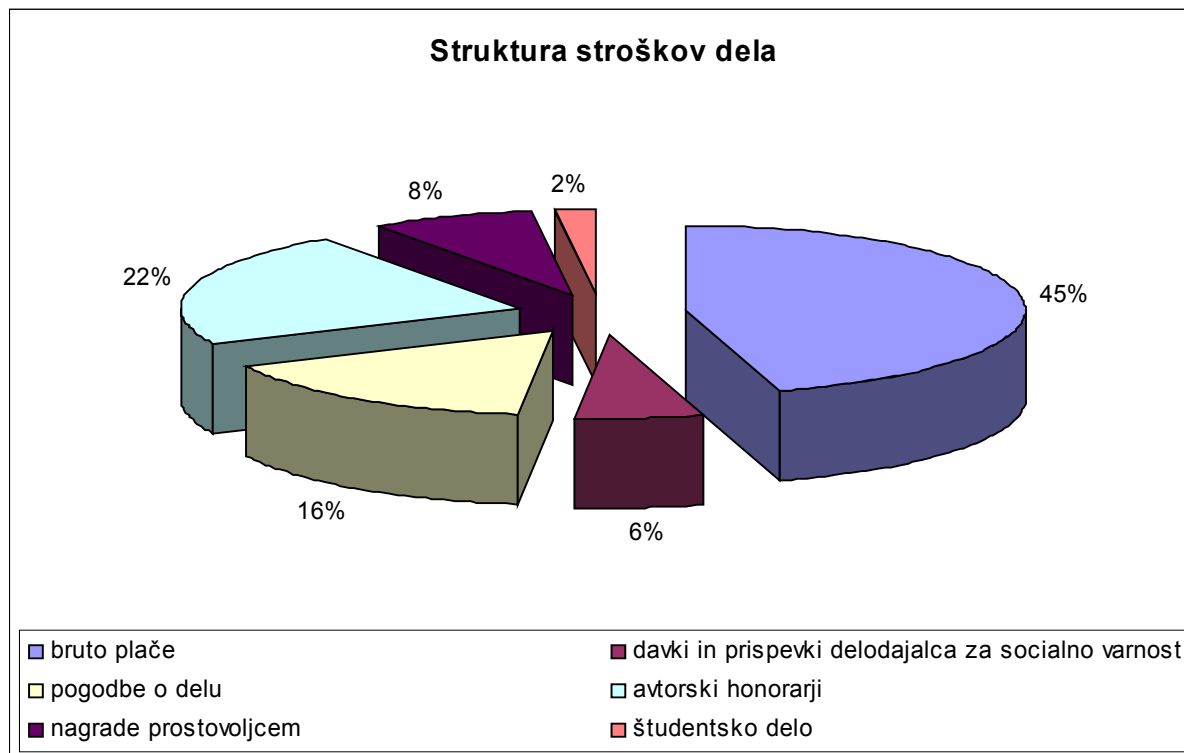
Slika 13: Stroški dela v organizacijah z in brez zaposlenih

3.10.1. Stroški dela

Analiza notranje strukture stroškov dela kaže, da bi organizacije največji delež sredstev namenile za plače zaposlenih. Skupaj z davki in prispevki delodajalcev za socialno varnost naj bi izdatki za te namene predstavljali polovico planiranih stroškov (51%). Povračilo stroškov za storitve opravljene na podlagi avtorskih pogodb naj bi predstavljali petino (22%) stroškov, pogodb o delu pa 16%. Nagrade prostovoljcem naj bi predstavljale zgolj 8% stroškov.

Slika 14: Struktura stroškov dela

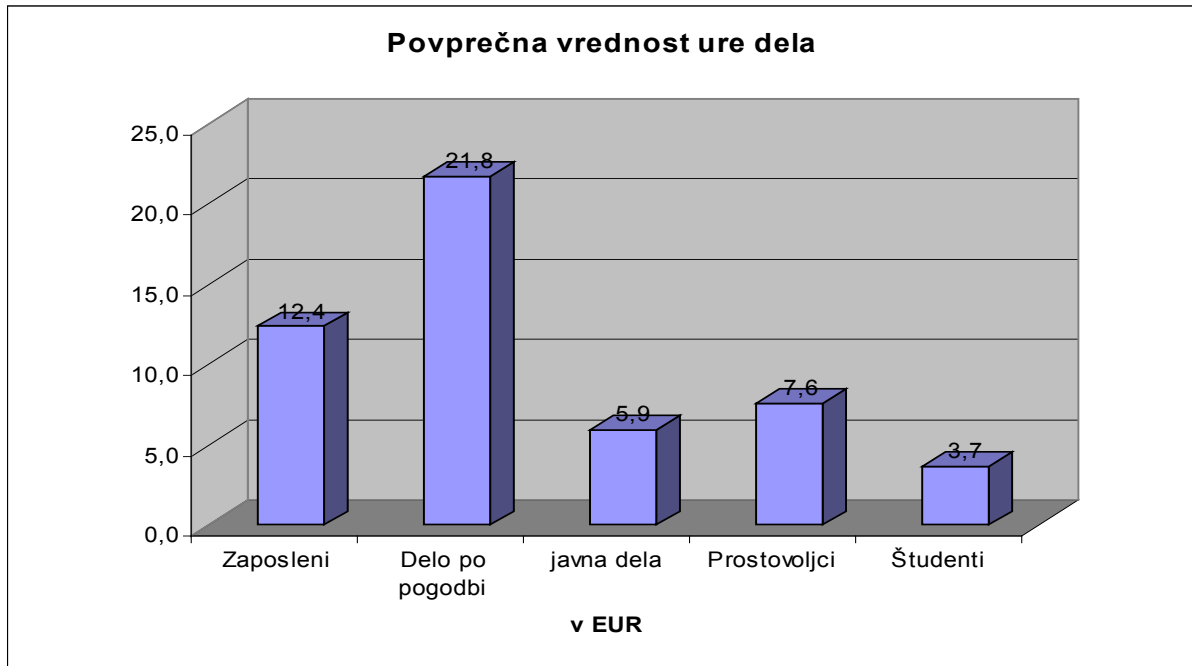
Glede na to, da bodo programi sofinancirani v bistveno manjšem obsegu kot je bilo pričakovano, bo tudi končna struktura stroškov verjetno odstopala od planirane. Pa vendar je tudi planirana struktura porabe pomemben analitični podatek.

3.10.2. Vrednost ur dela

Analiza vrednosti ur dela pokaže, da obstajajo velike razlike v vrednosti ur dela med istimi vrstami dela (npr. v vrednost ur redno zaposlenih). Prav tako obstajajo velike razlike v povprečni višini in distribuciji števila delavcev po posameznih razredih vrednosti ur med različnimi vrstami delavcev (redno zaposleni, delavci po pogodbi, javni delavci...).

Najvišjo povprečno vrednost ure imajo delavci, ki naj bi delo opravljali po pogodbi (21,8 EUR). Vrednost ure teh delavcev (12,4 EUR) je po podatkih iz prijavnih obrazcev kar za 75,8% višja od vrednosti ure redno zaposlenih. Povprečne vrednosti ur javnih delavcev, prostovoljcev in študentov dosegajo bistveno nižje vrednosti (od 3,7 do 7,6 EUR).

Slika 15: Povprečna vrednost ure dela

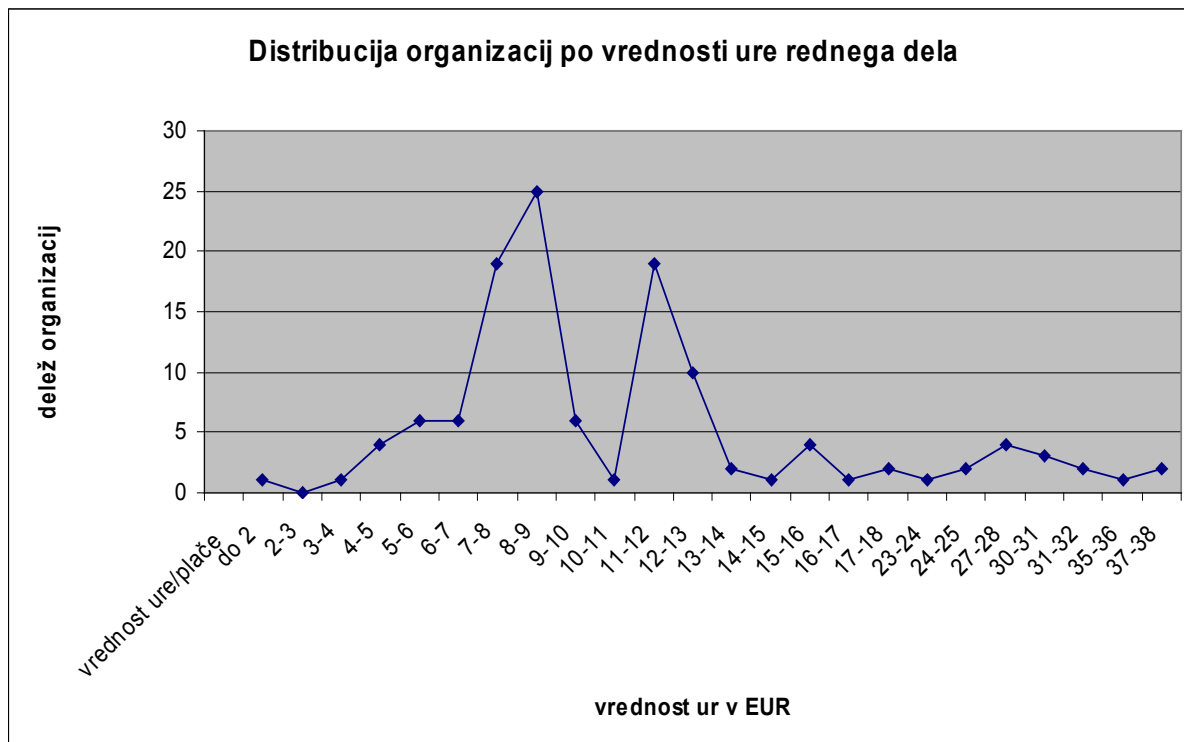

Glede na velike razlike v vrednotenju dela izvajalcev programov, bi bilo potrebno poenotiti vrednost ure posameznih tipov delavcev, ki se prijavljajo na razpise. Že v samem razpisu bi bilo nujno določiti maksimalne možne višine vrednosti ur (po izobrazbi ali poklicnih profilih), ki jih lahko organizacije vključijo v vrednotenje programov in to ne le za delavce, ki za svoje delo prejema plačilo, pač pa tudi za prostovoljce. Tudi prostovoljno delo se namreč ne izvaja popolnoma brez stroškov izvajalcev (prevoz, malica..) kot tudi organizacij, ki prostovoljce vključujejo v svoje delo (koordinacija dela prostovoljcev, zagotavljanje podpore, nadzor...), zato je predpostavka, da prostovoljno delo ne povzroča nikakršnih stroškov in je v celoti zastonj, napačna.

3.10.3. Vrednost ur dela redno zaposlenih delavcev

Med redno zaposlenimi povprečna vrednost ure znaša 12,4 EUR. Vrednost ure pretežnega dela (77,2%) redno zaposlenih delavcev se giblje med 5-15 EUR. Vrednost ure višjo od 15 EUR naj bi prejela le dobra šestina redno zaposlenih delavcev (17,9%). Najvišja vrednost ure redno zaposlenih delavcev na razpisu odobrenih programov naj bi znašala 38 EUR.

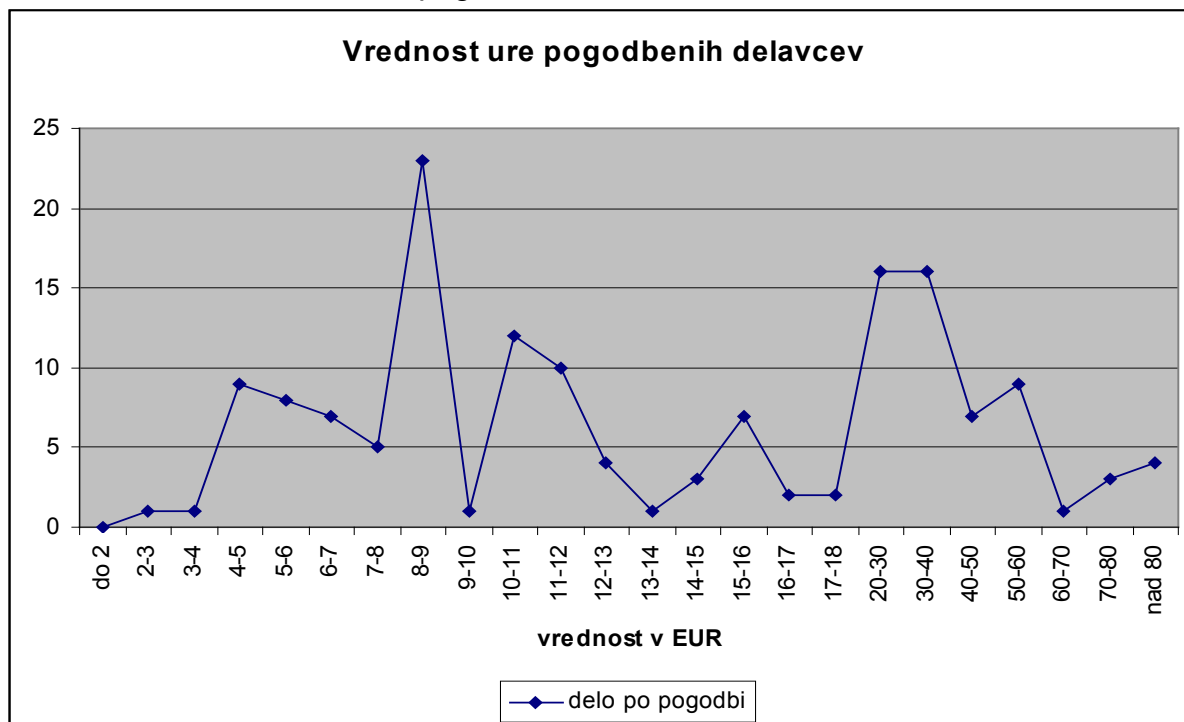
Slika 16: Organizacije po vrednosti ure rednega dela

3.10.4. Vrednost ur dela pogodbenih delavcev

Povprečna vrednost ure pogodbenih delavcev znaša 21,8 EUR. Tudi med pogodbenimi delavci se vrednost ure dela največjega dela letnih (48,6%) giblje med 5 in 15 EUR na uro. Vendar pa jih slaba polovica (44%) ta znesek tudi presega. Razlike v višini vrednosti ure pogodbenih delavcev so zelo velike. V 11,2% organizacij, naj bi vrednost ure presegla 50 EUR; najvišja vrednost ure naj bi znašala celo 150 EUR.

Slika 17: Vrednost ure pogodbenih delavcev

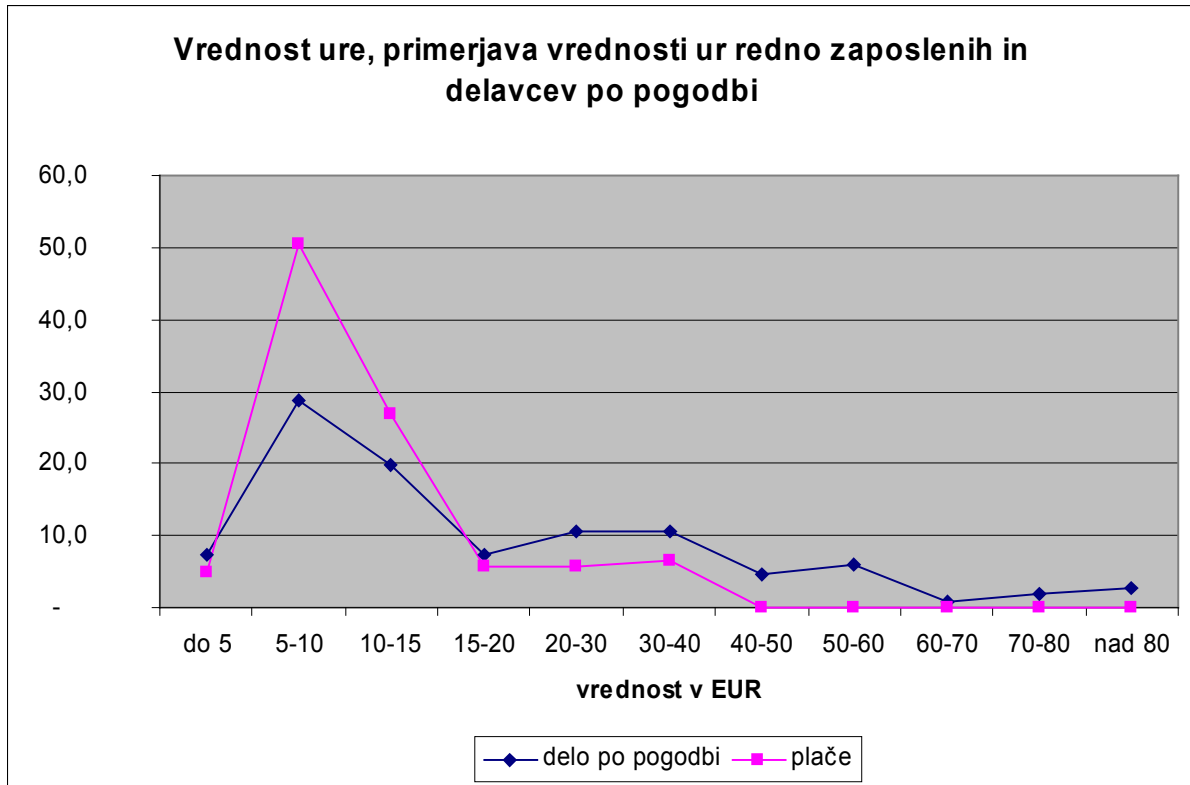
3.10.5. Primerjava vrednosti ur dela redno zaposlenih in pogodbenih delavcev

Delavci po pogodbi naj bi bili za svoje delo nagrajevani boljše od redno zaposlenih delavcev. Med redno zaposlenimi je tistih, ki bodo za svoje delo plačani nad 15 EUR na uro zgolj 17,9%, med delavci, ki delo opravljajo po pogodbi, pa kar 44%.

Tabela 1: Vrednost ure, primerjava vrednosti ure redno zaposlenih in delavcev po pogodbi

Vrednost ur v EUR	Delo po pogodbi	Plače
do 5	7,2	4,9
5-10	28,9	50,4
10-15	19,7	26,8
15-20	7,2	5,7
20-30	10,5	5,7
30-40	10,5	6,5
40-50	4,6	-
50-60	5,9	-
60-70	0,7	-
70-80	2,0	-
nad 80	2,6	-

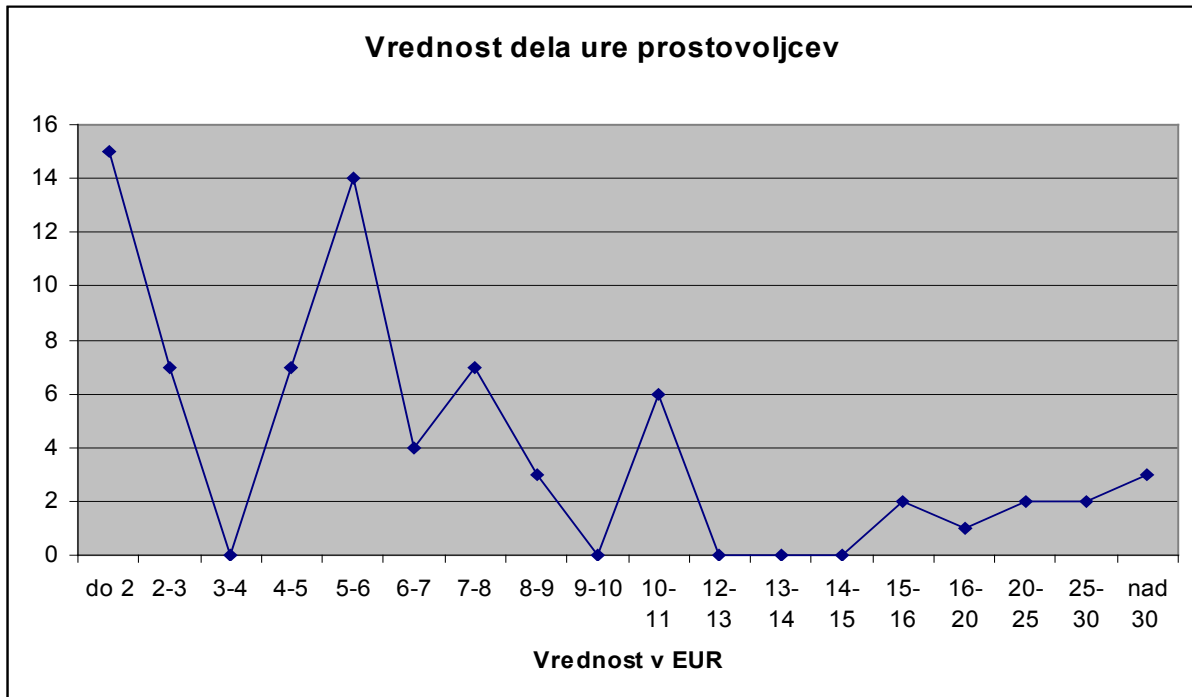
Slika 18: Primerjava vrednosti ur redno zaposlenih in delavcev po pogodbi

3.10.6. Vrednost ur dela prostovoljcev

Povprečna vrednost ure prostovoljcev naj bi znašala 7,6 EUR. Vrednost ure 46% prostovoljcev naj bi se gibala do 5 EUR na uro, 44,4% prostovoljcev pa med 5 in 10 EUR. Le v 9,5% primerih naj bi vrednost ure presegla 10 EUR. Ob tem pa ne vemo ali so organizacije predvidevale, da bi takšne vrednosti ure prostovoljcem tudi dejansko izplačale ali pa so v svojih programih vrednost prostovoljnega dela zgolj ocenile. Ne majhen del organizacij (približno 20%) vrednosti prostovoljnih vložkov ni ocenil.

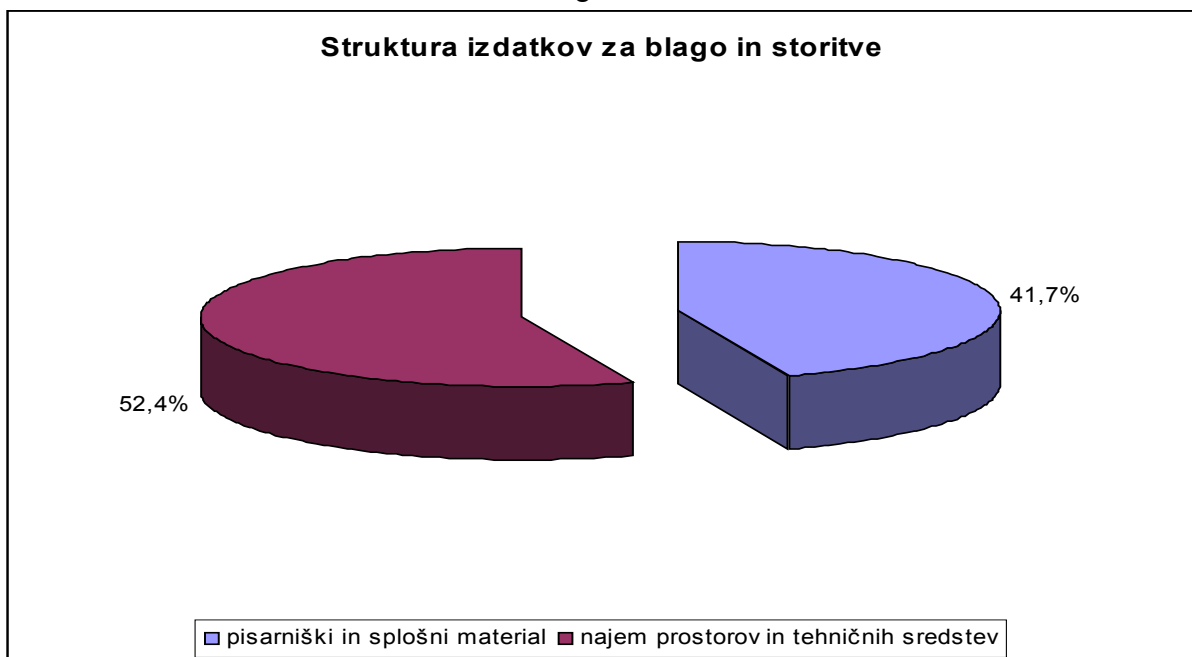
Slika 19: Vrednost ure prostovoljcev

3.10.7. Izdatki za blago in storitve

Stroški za najem prostorov predstavljajo 52,4%, stroški za pisarniški material pa 41,7% izdatkov za blago in storitve.

Slika 20: Struktura izdatkov za blago in storitve

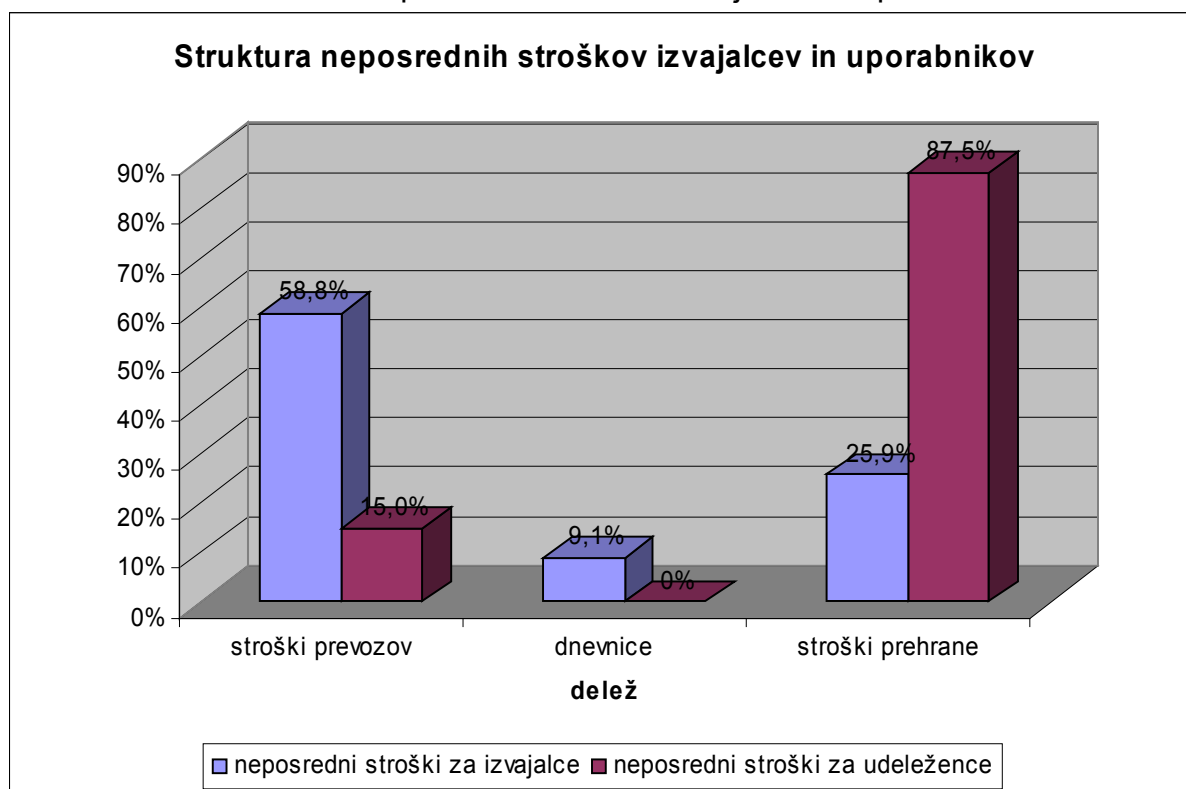

3.10.8. Neposredni stroški izvajalcev in udeležencev

Največji del neposrednih stroškov izvajalcev predstavljajo stroški za prevoze (58,8%). Stroški prehrane predstavljajo 25,9% in stroški dnevnic 9,1%.

V strukturi neposrednih stroškov udeležencev pa največji delež stroškov (87,5%) predstavljajo stroški prehrane in le 15% stroškov stroški prevoza.

Slika 21: Struktura neposrednih stroškov izvajalcev in uporabnikov

3.11. Izvajalci storitev

Podatki, ki so jih posredovale organizacije, ki so pridobile sredstva na razpisu, kažejo, da organizacije predvidevajo, da naj bi bilo v izvajanje vključenih 1396 izvajalcev oziroma v povprečju 9,18 izvajalca. Izvedba programov se v veliki meri naslanja na delo prostovoljcev, saj je med izvajalci le-teh kar 46%. Na drugem mestu med izvajalci so delavci, ki naj bi delo opravili po pogodbi (33%). Zaposleni v strukturi izvajalcev predstavljajo zgolj 14%.

Slika 22: Struktura izvajalcev programov

V povprečju je število zaposlenih v organizacijah, ki so prejele sredstva na razpisu znašalo 1,3 zaposlenega. Večina teh organizacij (49%) ima zgolj enega zaposlenega in 29,2% dva zaposlena. Več kot 5 zaposlenih je le v 3,1% organizacij.

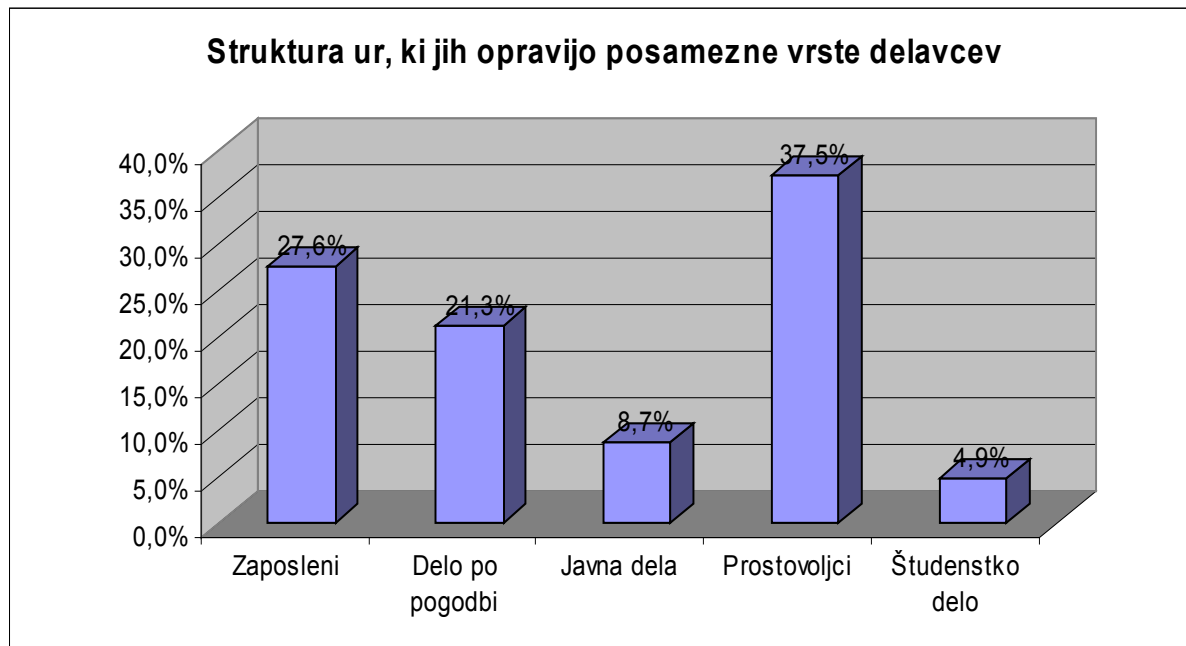
Slika 23: Organizacije po številu zaposlenih

Glede na število ur, ki naj bi jih opravile posamezne vrste delavcev, pa podatki kažejo, da naj bi tudi glede na ta kazalec največji obseg dela opravili prostovoljci (37,5%). Po obsegu opravljenih ur jim sledijo zaposleni (27,6%) ter pogodbeni delavci (21,3%). Število ur, ki jih opravijo prostovoljci, v primerjavi z delom, ki ga opravijo vsi delavci, ki za svoje delo prejema plačilo (zaposleni, delo po pogodbi, javna dela, študentsko delo) kaže, da prostovoljci po obsegu opravijo kar 60% tistega dela, ki ga opravijo delavci, ki so za to plačani.

V kolikor bi delo prostovoljcev ovrednotili z vrednostjo ure vseh delavcev, ki so za to delo prejeli plačilo, bi se cena programov, ki so jim bila odobrena sredstva na razpisu, povečala za 415.048 EUR oziroma za 20,4%.

Slika 24: Struktura ur, ki jih opravijo posamezne vrste delavcev

3.12. Uporabniki storitev

Predmet razpisa Direktorata za družino v letu 2007 so bili programi družinske mediacije, programi za osebno rast otrok in mladostnikov ter šole za starše. Struktura števila odobrenih programov kaže, da je 44,6% programov namenjenih osebni rasti otrok in mladine, šole za starše predstavljajo 41,7% odobrenih programov in programi družinske mediacije pa 13,9% odobrenih programov.

Struktura števila uporabnikov posameznih vrst programov pa je bistveno drugačna. Kar 78,8% uporabnikov naj bi predstavljali otroci in mladostniki, 18,9% starši in zgolj 1,1% družine. Predvidevamo lahko, da je tako velika neskladnost med strukturo odobrenih programov in številom uporabnikov povezana z naravo samih programov, njihovo delovno intenzivnostjo ter metodami, ki dopuščajo večjo ali manjšo vključenost števila uporabnikov.

Slika 25: Struktura uporabnikov

4. Ključne ugotovitve in predlogi

V letu 2007 so bile predmet javnega razpisa za sofinanciranje programov v podporo družini programi družinske mediacije, programi za osebnostno rast otrok in mladostnikov ter šole za starše. Struktura števila odobrenih programov kaže, da je 44,6% programov namenjenih osebnostni rasti otrok in mladine, šole za starše, ki predstavljajo 41,7% in programi družinske mediacije 13,9% odobrenih programov.

Večina na razpisu odobrenih programov sodi med enkratne in le manjši del med celoletne programe. Enkratni programi prevladujejo zlasti med programi osebnostne rasti otrok in mladostnikov (72%) in pri programih šol za starše (81%). Le med programi družinske mediacije je večina programov celoletnih (76%).

Programi so namenjeni predvsem krepitvi posameznikov in članov družine. Niso pa usmerjeni v zagotavljanje storitev za družino oziroma servisom v podporo družini, ker le-ti niso bili predmet razpisa.

Predlog: Zaradi potreb mladih družin ter sprememb v vsakdanjem življenju, še posebej v vse daljšem delovnem času staršev in psihičnim obremenitvam na delovnem mestu, bi bilo smiselno razmisliti o razširitvi ponudbe programov tudi v tej smeri.

Iz analize prostorske pokritosti s programi je moč sklepati, da se programi večinoma izvajajo v mestih, v urbanih okoljih, torej tam, kjer obstaja večje število izvajalcev programov. Podatki o prostorski razpršenosti programov nam ne povedo ali je prostorska pokritost in s tem tudi dostopnost programov skladna s potrebami družin. Zdi se, da je rezultat razpisa v tem pogledu bolj rezultat ponudbe izvajalcev, kot dejanskih potreb družin.

Večina organizacij ocenjuje oziroma meri učinke programov na uporabnike z anketami, vprašalniki in podobno in le manjši del tudi z zunanjimi evalvacijami in supervizijo. Ocenjujemo, da sedanje metode spremljanja in ocenjevanja programov ne zadoščajo in da bi jih bilo potrebno čim prej dopolniti z zunanjimi ocenjevalci programov (zunanja evalvacija in/ali supervizija), saj se na ta način dviguje kvaliteta

programov in strokovnost izvedbe programov ter zagotavlja boljša izkoriščenost (prihranki, prerazporeditve...) sredstev ministrstva, ki jih izdvaža v ta namen.

Predlog: *V nadaljevanju bi bilo potrebno pripraviti minimalne kakovostne standarde, ki bi jih morali dosegati izvajalci programov.*

V povprečju so organizacije na razpisu prejele manj kot 2.000 EUR (1.902 EUR). Manjši znesek od povprečnega je prejelo kar 53,9% organizacij. Najmanjši odobreni znesek sofinanciranja je znašal 432 EUR, največji 4.554 EUR. Največjo skupino organizacij po višini prejetih sredstev predstavlja 29% organizacij, ki jim je bilo odobreno manj od 1.000 EUR. V povprečju je delež odobrenih sredstev, glede na višino sredstev, za katera so na razpisu zaprosile organizacije, znašal 31,6% (6.108 EUR).

Največjemu deležu organizacij je bilo odobrenih 30-35% zaprosenih sredstev. To postavlja pod vprašaj tako obseg kot kvaliteto programov, ki naj bi jih organizacije izvedle s sredstvi pridobljenimi na javnem razpisu. Možno sicer je, da organizacije zaprosijo za izvedbo manjšega obsega programa od tistega, s katerim so se prijavi na razpis, vendar pa ta proces pomeni predvsem dodatno delo za izvajalce in dodatne administrativne postopke za financerja programov. Iz redkih raziskav o nevladnem sektorju v Sloveniji¹ je razvidno, da imajo nevladne organizacije omejene možnosti, da bi tako velik izpad pričakovanih prihodkov nadomestile iz drugih virov (npr. donacij ali tržni prihodkov). Razlog je tako v njihovi nizki stopnji profesionalizacije, pomanjkanju znanj o marketingu in menedžmentu pridobivanja sredstev, stopnji zadovoljenosti potreb in nenazadnje v kupni moči prebivalcev.

Predlog: *Že v besedilu razpisa bi bilo smiselno podati realno ocenjene kalkulatívne elemente za planiranje vrednosti programov (plače, delo prostovoljcev, materialni stroški...). Razpise bi bilo potrebno ciljno opredeliti v skladu s potrebami ter tako zagotoviti na razpisu izbranim projektom bistveno večji delež sofinanciranja. Z razpoložljivo maso sredstev je potrebno podpreti projekte, ki so najbolj skladni z*

¹ Z. Kolarič, A. Črnak-Meglič, M. Vojnovič: Zasebne neprofitno volonterske organizacije v mednarodni perspektivi, FDV, 2002;
Z. Kolarič, A. Črnak-Meglič, L. Rihter, R. Boškić, T. Rakar: Velikost, obseg in vloga zasebnega neprofitnega sektorja v Sloveniji, Raziskovalno poročilo, 2006.

implementacijo politike Direktorata za družino, MDDSZ. V ta namen bi lahko uvedli novo postavko za točkovanje, ki bi v ponderiranju vseh doseženih točk na razpisu predstavljala odločilni kriterij.

Največji delež stroškov programov predstavljajo stroški dela (59,2%). Izdatki za blago in storitve predstavljajo 14,1%, ostali stroški, večina katerih bi po naravi izdatkov prav tako sodila med stroške za blago in storitve (publikacije, stroški usposabljanja izvajalcev, telekomunikacijski stroški ipd.) pa predstavlja 12% stroškov. Neposredni stroški za udeležence (8,1%) in neposredni stroški za izvajalce (6,6%) predstavljajo le manjši del stroškov izvajanja programov.

Analiza vrednosti ur dela je pokazala, da obstajajo velike razlike med istimi vrstami dela. Velike razlike so tudi v povprečni višini in distribuciji števila delavcev po posameznih razredih vrednosti ur med različnimi kategorijami delavcev (redno zaposleni, delavci po pogodbi, javni delavci...).

Predlog: *Glede na velike razlike v vrednotenju dela izvajalcev programov, bi bilo potrebno poenotiti vrednost ure posameznih kategorij delavcev. Že v samem razpisu bi bilo nujno določiti maksimalne možne višine ur (po izobrazbi ali poklicnih profilih), ki jih lahko organizacije vključijo v vrednotenje programov. To ne velja le za delavce, ki za svoje delo prejemajo plačilo, pač pa tudi za prostovoljce. Tudi to delo se ne izvaja popolnoma brez stroškov izvajalcev (prevoz, malica..), kot tudi ne brez stroškov organizacij, ki prostovoljce vključujejo v svoje delo (koordinacija dela prostovoljcev, zagotavljanje podpore, nadzor...).*

Predlog: *Po zgledu drugih resorjev (sociala, kultura) bi bilo smotno razvijati razpise za večletno in enoletno sofinanciranje, kar bi na eni strani zagotovilo kontinuiteto programov, na drugi pa stabilnost finančnih sredstev za izvajalce.*

Če analiziramo javni razpis za sofinanciranje programov v podporo družini z vidika uresničevanja obeh ključnih dokumentov s področja družinske politike, lahko zaključimo, da je velik del prednostnih vsebin bil vključen v letošnji razpis. Vsebine, ki še niso vključene, pa lahko postanejo predmet bodočih razpisov (npr. vzgoja za enake možnosti).

5. Predlogi strateških usmeritev

Strateško usmeritev za dolgoročno delovanje na področju družinske politike določata dva temeljna dokumenta Resolucija o temeljih oblikovanja družinske politike v Republiki Sloveniji ter Program za otroke in mladino v Republiki Sloveniji 2006-2016.

Ne glede na to, da je letošnji javni razpis sledil prednostnim nalogam družinske politike, ki naj bi se izvajala v okviru Direktorata za družino, ima po našem mnenju javni razpis širšo funkcijo pri uresničevanju družinske politike.

Z vidika uspešnejšega uresničevanja družinske politike je največji problem v tem, da ni zagotovljena ustrezna infrastruktura za to, da bi bili ti programi vpeti v načrtno in koordinirano delovanje. Le-to bi zagotavljalo enak dostop uporabnikom, nadgrajevanje splošnih s specializiranimi dejavnostmi (centri za svetovanje staršem, otrokom in mladostnikom, družinske/zakonske/partnerske svetovalnice) ter koordinirano dopolnjevanje javnih z zasebnimi (predvsem nevladnimi) izvajalci.

Predlog: *Kot oblika ustrezne infrastrukture, se izhajajoč iz Resolucije o temeljih oblikovanja družinske politike v RS in po zgledu praks v državah, ki izvajajo uspešno družinsko politiko, izpostavlja potreba po razvoju družinskih centrov, kot nove oblike inštitucije.*

Družinski centri bi predstavljali mesto druženja in razvijanja prostočasovnih aktivnosti za otroke in družine in bi bila približana lokalnemu okolju. Istočasno bi delovali tudi kot svetovalnice in koordinatorji delovanja različnih izvajalcev. Potencialno bi se lahko katera od že obstoječih inštitucij dopolnila s takšnimi novimi vsebinami. Npr. prostori vrtcev, šol, domovi krajanov ipd. bi lahko v popoldanskem času zaživel kot družinski centri. Te inštitucije niso obremenjene z različnimi predsodki, ki lahko ovirajo odločitve uporabnikov, da se poslužujejo storitev, ki bi jih nudil družinski center. Centri za socialno delo, ki jim je danes delegirana vloga svetovalcev družinam, zaradi svoje prvenstveno socialno varstvene dejavnosti, lahko prinaša tudi stigmatizacijo potencialnih uporabnikov. To je lahko ključni dejavnik, ki jih odvrča, da bi na centrih za socialno delo poiskali prvo pomoč v obliki nasvetov, svetovanja in

terapije. Zato ocenjujemo, da centri za socialno delo vloge družinskih centrov ne morejo dovolj uspešno opravljati.

Družinski centri bi opravljali multiivariantno dejavnost (druženje in organiziranje prostočasovnih aktivnosti, izobraževanje, informiranje, svetovanje in usmerjanje uporabnikov). Poleg tega bi imeli družinski centri še eno funkcijo in sicer sistematično spremljanje in usmerjanje izvajalcev programov, ki bi le-te izvajali tudi na podlagi sredstev pridobljenih na javnih razpisih.

Predlog: Poleg družinskih centrov se kaže tudi potreba po okrepitvi specializiranih inštitucij za pomoč otrokom in mladostnikom (svetovalni centri) in za pomoč pri urejanju zakonskih in partnerskih odnosov (družinske svetovalnice) v primeru, ko bi uporabniki potrebovali specializirano strokovno storitev.

Tudi mreža teh inštitucij je premajhna², financiranje pa sistemsko ni urejeno. V mnogih primerih bi lahko v takšne inštitucije prerasle nevladne organizacije, dejavnost katerih se že financira na javnih razpisih za družino.

Torej, če želimo doseči optimalne učinke zagotavljanja dopolnilnih programov na podlagi javnih razpisov, bi morali razviti in okrepiti infrastrukturo za zagotavljanje informiranja, izobraževanja in svetovanja staršem, partnerjem, družinam in otrokom. Ker takšnega cilja ni mogoče doseči čez noč, bi lahko z javnim razpisom podprli eksperimentalni družinski center, evalvirali njegovo dejavnost po določenem obdobju delovanja in ga kasneje implementirali kot splošno obliko inštitucije.

Predlog: Potrebe po različnih oblikah storitev in njihovem obsegu morali bi bilo potrebno ugotavljati s pridobivanjem stališč uporabnikov samih (needs assesment), kar pomeni z izvedbo raziskave na reprezentativnem vzorcu, ker se potrebe otrok in družine v dinamični družbi hitro spreminjajo in je zato, da bo družinska politika v Sloveniji še uspešnejša, potrebno slediti aktualnim potrebam uporabnikov.

² Delujejo le štirje svetovalni centri za otroke in mladostnike v Ljubljani, Mariboru, Novem mestu in Kopru. Njihovo financiranje je prepuščeno lokalnim skupnostim, njihovu posluhu in finančnim možnostim, zato obseg dejavnosti daleč zaostaja za potrebami.